

AZ ÉLET MEGY TOVÁBB

Kajári Gyula grafikusművész hívta föl a figyelmemet, amikor a vásárhelyi Pusztát járta, hogy romos tanyában több magányos emberrel találkozott, akiket 1945-től mint a „társadalmilag idegeneket” ide telepítették ki, és többen még akkor is itt szenvedtek, amikor ő rájuk bukkant. A pusztai kitelepítést orosházi helytörténészek megerősítették. Ezt örökítem meg *Az élet megy tovább* című elbeszélésemben.

Szenti Tibor

Hajdú János alig töltötte be a tizennyolcadik évét, amikor kitört a második világháború és elvitték katonának. Rá két évre hadifogságba esett, és a Ladoga-tó melletti munkatáborba került. Emberpusztító teleket éltek át a fűtetlen fabarakkokban, amikor mínusz negyven fok volt heteken keresztül. Az égen csak a sarki fény villódzott, de nem adott meleget és utat sem mutatott. Eleinte még a napokat is számlálták, majd a hónapokat, végül már az éveket sem. Valaki hozta a hírt, hogy talán vége a háborúnak, de senki sem hitte, mert nem engedték őket haza. Néha még gondolt a házra, ahol felnövekedett, emlékezett apja zongorajátékára, de szülei arca kezdett elmosódní.

Halász Kati az ország másik végében lakott férjével. A boldog mézesheteket éltek, amikor kitört a háború. Az embert behívták és frontra vitték. Kezdetben még jöttek a levelek, majd 1942 után megszakadt a híradás. A fiatalasszony kerestette urát, de nem jött válasz. Hamarosan eltűntek, majd holtan nyilvánították. Sok ideje nem maradt szomorkodni. Az egész családot teherautóra rakták, és elvitték az orthonoktól távol, a nagy pusztá közepére, ahol egy elhagyott juhohodállynal kirakták őket. Kijelölték a munkahelyüket. Minden hajnalban lapátokkal, ásókkal elindultak csatornát ásni és tisztítani. Kezdetben kérdezték az öröktől, hogy mit vétettek, és miért kerültek ide, de gúnyolódáson kívül nem kaptak feleletet.

A messzi északon a fogolytábor fől számolták, és ahogy jöttek, marhavagonokban visszahozták őket a hazájukba. Gyanús volt, hogy amikor átlépték a határt, nem tartottak hazafelé, hanem fegyveres őrzést kaptak. Valamennyi leromlott embert munkaképességük szerint szétválogatták és kiterelték a pusztára. Hajdú János és Halász Kati itt kerültek egy munkacsapatba. Hetekig szót sem váltottak. Mindenkit elfoglalt a kegyetlen munka, és az emésztő gondolatok, hogy ebben a helyzetben mit tartogathat számukra a sors.

Az őszi sárban Jánosról hamarosan levedlett a rossz bakancs, amelyben hazaérkezett, és a csatorna alján egy üvegdarab mélyen belevágott a talpába. A lába megdagadt és magas láz gyötörte. Nem tudott fölkelni, csak a gennyet nyomogatta a tágra nyílt sebből. Kati már gyógyított hasonló esetet és kezelésbe vette. A lábra figyelt, és észre sem vette, hogy a férfi rajta felejtí a szemét. Jánost a nőkhöz még semmiféle élmény sem kötötte. Amikor virágkorába ért, ifjúságát elvitte a háború és a fogság. A túlélésre gondolt, és a párkapcsolat még ábrándként sem merült föl benne. Kati éjszakánként elveszett férje után sírt. Sajnálta fiatalágát, a kerti összejöveteleket, a tóban hagyott aranyhalakat és kedves könyveit.

A juhohodály beszakadt nádfedelét gazcsomókkal dugdosták be. Az állatok által vastagon föl rakott és körmükkel kőkeményre taposott trágya tetejére száraz füvet raktak. Éjszakánként úgy zsúfolódtak, mint halak a szardíniás dobozban. Pár hét alatt valamennyien birkaszagúakká váltak és összeszedték a vérszívókat. Télen, midőn vastag hó lepte a pusztát, és az embereket beszorította a fagy, a hideg szél elől az ajtókat is behúzták. Napokon keresztül a sötétben éltek, akár

a vakondok a föld alatt. Néha jajszó szállt, olykor hörgés és szitok keveredett, de csakhamar elhalt, mert minden háborgás értelmetlen volt.

János nyitott szemmel álmodott. Már nem gondolt apjára, csak egy-egy Liszt vagy Chopin dallam töredékét vélte hallani, melyeket hosszú, vékony ujjával játszott, és szeretne volna, ha fia is követi. A zenében Kati arca körvonalazódott. Amikor behunyta szemét, akkor is ezt a képet látta és szíve hevesebben dobogott.

A fiatalasszony a szemben lévő soron, övéi mellett, a hasára fordulva órákig feküdt. Fejét belefúrta az összetört réti szénába, hogy ne lássák, amint könnyei áradnak, majd végleg elapadva, lelke üres sebhellyé változott. Már éhséget sem érzett. Anyja egy lécből faragott kanálfélével a hitvány kosztot próbálta beletömni és kétségbeesve könyörgött neki:

– Ne add föl! Gondolj a tavaszra, amely hamarosan eljön és szebb lesz a világ.

– Az én kikeletem oda és nem gondolok semmire. Jó lenne átaludni az életet és fölbredni egy erdőben, ahol fává növekedve árnyékot adhatnék azoknak, akiket elvesztettem, vagy talán madárrá változnék és elrepülnék boldogabb tájakra.

Néhány nap múlva meglátta Jánost, amint szemben ült vele és nézte. Ekkor eszébe jutott, hogy az ősszel ő gyógyította meg a sebéit és ez az idegen milyen kedves volt vele.

– Jól van a lába? – Kérdezte.

– Begyógyult, de még fáj.

– Mutassa!

A férfi odabicegett, és kibontotta rongyait.

– Istenem, hiszen már hús sincs rajta és átlátszik a csont!

– Talán, ha jön a tavasz, majd rendbe jön...

Pár hét múlva egy hajnalban két ór berúgta a hodály ajtaját.

– Kifelé, semmirekellők! – Ordított az egyik. – Döglöttetek már eleget!

Az emberek ijedten tódultak kifelé. Hajdú János és Halász Kati egymás mellé sodródtak. Ősztönösen megfogták egymás kezét. Egyszerre léptek ki a pusztára, ahol langyos szél fújdogált, és újra zöldülni kezdett a rét.

Foto: Szenti Tibor